

• КОЖНОМУ ЧОЛОВІКОВІ – • ПО КОЛЬОРОВОМУ • ОЛІВЦЮ!

(ЗІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ НАУКОВОЇ СПІВРОБІТНИЦІ
ХУДОЖНЬОЇ ГАЛЕРЕЇ)

• Анастасія ШАПОШНІКОВА

Нещодавно відвідала музейний тренінг, де дорослим запропонували створити малюнок за певною темою. Майже усі сором'язливо озиралися довкола і щось невпевнено виводили олівцем на папері, а один науковий співробітник, який сидів неподалік від мене, узагалі й не взяв олівця до рук. Така невпевненість стосовно малювання у чоловіків не може з'являтися з нізвідки, десь вона бере свій початок, не буду оригінально і припушту, що ця «невпевненість» формується під тиском суспільства ще в дитинстві.

Трохи спостережень

Музейні дитячі програми Художньо-меморіального музею І.Ю. Рєпіна, особливо його відділу – Художньої галереї – включають у себе цикл занять, присвячених декоративно-прикладному мистецтву. Кожне з таких занять має практичну частину, яка найчастіше передбачає розпис керамічного виробу у традиціях певного промислу¹. Однією з цілей занять є пропагування необхідності подолання дискримінації, у тому числі за ознакою статі². У нас на заняттях із задоволенням малюють як хлопчики, так і дівчатка, але... Діти, які вчаться у 1-3 класах, на заняттях розсаджуються всуміш, більшість, незалежно від статі, натхненно розмальовують запропоновані керамічні форми. Коли справа стосується 4-11 класів, то столи на заняттях перетворюються на «сuto хлопчачі» і «сuto дівчачі», при цьому оті хлопчаки, яким батьки чи ще хтось вже встигли втлумачити, що не чоловіча це справа – малювати, починають кепкувати з тих хлопців, які ще не втратили дитячої безпосередності й охоче малюють. До речі, насміхаються й дівчата, яких привчили, що парубки (які вже не якісь малі хлоп'ята) не мають займатися такими «дурощами» як малювання, бо ж для них традиційно відведені точні науки.

Пригадується ще випадок, коли до галереї завітала шкільна дитяча група, де

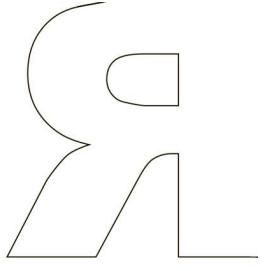
замість запланованих двадцяти дітей було сорок. Усіх розсадити було складно (але можливо), коли вчителька, яка супроводжувала дітей, запропонувала, що троє хлопчаків просто посидять на стільцях, малювати вони не будуть, бо не потрібно воно їм. Приголомшенні хлопчики, що стояли поруч, невпевнено підтвердили, буцімто малювати вони не люблять і не бажають (як же багато гендерних стереотипів у свідомості дітей формуються у школі!). Протягом заняття розповідали про різних майстринь і майстрів народного розпису (ненав'язливо зауважуючи, що це люди обох статей), а коли дійшла черга до практичної частини, згаданим трьом хлопчикам музейна працівниця знову запропонувала підсунутися до столів з матеріалами. Вони невпевнено відмовилися. Запропонувала ще раз – і вони охоче приєдналися до інших.

Буває так, що ми у музеї кажемо одне, у школі чи вдома діти чують інше. Та такі розбіжності нас не зупиняють, бо суперництво може бути корисним, воно є «добрим уроком для навчання (складностей) взаємної толерантності»³.

Ще трохи міркувань

Цілеспрямованість у хлопчиків схвалюють за умови, що самі цілі узгоджуються з патріархальними нормами. Хлопець має не зовсім гарні фізичні дані, але бажає грati у основному складі футбольної команди – відмінно! У вільний час малює квіти та метеликів, хоча це в нього й не дуже гарно виходить – це якось дивно і ненормально! Якби ще малював щось непристойне на паркані, це було б зрозуміло: усі хлопчаки – розбишаки, а тут – метелики... Суспільство нав'язує не лише «правильні професії», а й «правильні захоплення», «правильні види дозвілля».

Може статися, що хтось звинуватить мене в абсурдності мого матеріалу, бо шлях до професійного художнього олімпу для жінок завжди був важчим, ніж для чоловіків. Так, жінкам важче було (чи є) стверджуватися як

професійним художницим, однак в чоловіків не набагато більше шансів мати малювання як варіант організації дозвілля і при цьому сприйматися оточуючими «мужніми».

Усі знають, що спортом треба займатися, навіть якщо не має ніяких нахилів чи перспектив увійти до професійного спорту, – це корисно для здоров'я. Та чомусь ніхто не замислюється, що корисно для здоров'я і малювати, навіть якщо немає ніяких намірів займатися цим професійно; наприклад, малювання можна використовувати для зняття психічної напруги, стресових станів.

Сучасні українські видавництва пропонують чудові книжки-розмальовки, які позиціонують як антистресовий засіб для дорослих. Багато моїх знайомих жінок придбали собі такі; вони справді знаходять час, аби трохи порозмальовувати олівцями візерунки на сторінках. Та я добре усвідомлюю, що мало хто з чоловіків наважиться так розслабитися. Навіть більше, вважаю, що знайдуться дружини (чи подруги, сестри, матері), які з подивом глянуть на чоловіка, який ввечері сяде малювати-розмальовувати, і це будуть ті дружини (й інші перелічені), які б спокійно сприйняли те, що ввечері чоловік пішов пограти в футбол з друзями чи випити пиво у пабі. Звинувачувати цих жінок ми не маємо жодного права, бо таке вже наше суспільство – їх так виховали, зокрема родина, школа.

Долати стереотипи варто на всіх рівнях, музеїна педагогіка також є важливою ланкою у цьому ланцюгу-процесі, який пов'язує нас із майбутнім вільним суспільством. Звісно, потрібна тісна співпраця із освітніми закладами, яка сьогодні, на жаль, обмежується тим, що вчительки (і рідко-рідко вчителі) приводять раз на рік дітей на екскурсії чи музеїні заняття, повністю відсторонюючись від тематики, яку підіймають у музеї.

I трохи висновків

Звертаючись до музеїної педагогіки, ми намагаємося використовувати елементи гендерної педагогіки, метою якої є подолання гендерних стереотипів засобами створення егалітарних умов для формування особистості. Порівняно зі школами музей у більш вигідних умовах, бо музеїні заняття не обмежені навчальною програмою, що має у собі як відкриті, так і приховані елементи дискримінації за ознакою статі. Музейні працівники/-ці, формуючи свої лекції, розробляючи плани музеїніх занять, можуть

добирати матеріали так, аби дати дітям уявлення, що у творчості рівні люди будь-якої статі і що творчість є гарною терапією для подолання стресів як у жінок, так і у чоловіків. У нашій художній галереї намагаються як показати дітям корисні приклади, використовуючи біографії мисткинь і митців, розповідаючи про історії промислів, так і пере-конати дитину, що малювати може кожен і кожна, проявляючи свій внутрішній світ, що ми у музеї не оцінюємо їх роботи з позицій художньої майстерності, а вчимо отримувати задоволення від творчості.

Звісно, є безліч сфер життя, де разюче виявляється гендерна дискримінація, і може здатися, що питання, поставлені вище, є дрібними і не вартими уваги, – «теж мені проблема, хлопчики не можуть малювати метеликів, чоловікам не дають розмальовки для дорослих, а вчительство не підтримує починання учнів на уроці малювання» – та саме з таких дрібниць складаються гендерні стереотипи. Тож завадимо їх функціонуванню: кожному чоловікові – по кольоровому олівцю!

"У ЧОЛОВІКІВ НЕБАГАТО ШАНСІВ МАТИ МАЛЮВАННЯ ЯК ВАРІАНТ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ І ПРИ ЦЬОМУ СПРИЙМАТИСЯ ОТОЧУЮЧИМИ "МУЖНІМИ"

¹ Музейні заняття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repin.in.ua/uk/muzeyni-zanyatya>.

² Шапошнікова А. Питання толерантності у музеїній педагогіці: з досвіду Художньої галереї Художньо-меморіального музею І.Ю. Рєпіна / Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали Третьої науково-практичної конференції (29.09.2015) / Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. – К., 2015. – 64 с.

³ Уолцер М. Про толерантність / М. Уолцер / [пер. з англ. М. Лупішко]. – Харків: Видавнича група «РА-Каравела», 2003. – 148 с.